

РАДІООНКОЛОГІЯ В РЕГІОНАХ

Дніпропетровська область

*Ольга Іванівна Балашова —
головний лікар Дніпропетровського
обласного онкологічного диспансеру*

Дніпропетровський обласний клінічний онкологічний диспансер було відкрито у 1933 році лікарем-рентгенологом, професором Борисом Георгійовичем Михайловським у корпусі земської лікарні згідно з наказом обласного відділу охорони здоров'я.

У той час не існувало поняття «радіологічне відділення», «активні радіологічні ліжка». Лікування хворих проводили у загальних палатах без будь-яких захисних засобів.

Радіоонкологічна служба області пройшла довгий та напружений шлях з 1933 року по теперішній час — від диспансеру на 50 ліжок до 1050 спеціалізованих ліжок.

Першим радіологом на Дніпропетровщині була М.А. Туровська. В 1961 році, з прибуттям із Свердловського медичного інституту лікаря-радіолога І.Г. Зельницької, були введені пільги для персоналу, що працює з радіоактивними речовинами. У 1963 році було відкрито стаціонарне радіологічне відділення у новому приміщенні ДОКОД. На сьогодні радіоонкологічна служба Дніпропетровщини може надати пацієнтам увесь спектр сучасних методів променевого лікування. Її здійснюють: відділення променевої терапії №1 та №2 в ОКОД на 80 ліжок з блоком контактної про-

меневої терапії закритими джерелами з двома «активними» ліжками та двома кабінетами дистанційної гамма-терапії, з кабінетами внутріпорожнинної променевої терапії; радіологічне відділення при міській лікарні №19 на 45 ліжок з кабінетом дистанційної променевої терапії та кабінетом близькофокусної ікс-терапії; радіологічне відділення при КЗКМОД на 70 ліжок з трьома кабінетами дистанційної гамма-терапії, кабінетом внутріпорожнинного опромінення та кабінетами близькофокусної та ортовольтної ікс-терапії; відділення радіонуклідної діагностики та терапії при Дніпропетровській обласній клінічній лікарні ім. І.І. Мечнікова з блоком променевої терапії відкритими джерелами на 2 «активних» і 2 обмінних ліжка, з лабораторією радіонуклідної діагностики; центр променевої діагностики та променевої терапії при міській багатопрофільній клінічній лікарні №4 з блоком променевої терапії відкритими джерелами на 5 «активних» ліжок і відділенням радіоізотопної діагностики.

Функціонують також кабінети близькофокусної та ортовольтної ікс-терапії в міській лікарні №9 м. Дніпродзержинська, кабінет близькофокусної ікс-терапії в ЦМЛ м. Марганець і кабінет сеансів ортовольтної ікс-терапії в МЛ №1 у Павлограді.

Оснащення радіологічної мережі включає: апарати для дистанційної променевої терапії АГАТ-Р1 в ДОКОД, монтаж апарату Theratron elite 80, одержаного в 2005 році, ще не завершено; АГАТ-С, РОКУС-М в МЛ №19; РОКУС-М, АГАТ-РМ та ЛУЧ-1 у Криворізькому МОД; апарати для внутріпорожнинного опромінення — АГАТ-ВУ, АГАТ-ВУ-1 та АГАТ-ВУМ в ДОКОД; АГАТ-В3 в КМОД, а також апарати для ікс-терапії: Рентген ТА-02; РУМ-17; РУМ-21; Рентген-ТА1; РУМ-7.

Усі прилади у робочому стані з наявністю технічних паспортів, технічним обслуговуванням та контрольною дозиметрією.

Працює дозиметричне й радіометричне обладнання — клінічний дозиметр UNIDOS,

дозиметр-радіометр МКС-07 «Пошук», дозиметри ДРГЗ-03 та ДРГ-05м, ДКС-02к «Кадмій» (6 одиниць), ДКС-04 (5 одиниць), СРП-68-01, радіометр для замірів бета-забруднень КРБ-1 в ДОКОД та аналогічні апарати в інших радіологічних закладах. Повірку здійснює лабораторія повіркової дозиметрії при Інституті медичної радіології ім. С.П. Григор'єва АМНУ, в Харкові.

Відділення радіонуклідної діагностики та терапії (використання відкритих радіоактивних речовин) отримує ^{99m}Tc , ^{131}I , ^{89}Sr , ^{32}P , оснащені: гамма-камерами ГКС-301Т, ГКС-201Б, ГКС-200К, МВ-8100, сканерами МВ-8200, МВ-8100, МВ-7600, радіографами КГРДІ-3, НР-336; ренографом НК-361, радіокардіоаналізатором РКАЗ-01Д, КГРДІ-3; гамма-тиро-радіометром, радіометром НК-350, діагностичними комплектами «Гамма-12».

В Дніпропетровській області працюють 36 лікарів променевих терапевтів та радіологів, 7 інженерів-радіологів, 22 рентгенолаборанти, 5 техніків-дозиметристів, 35 медсестер.

Ними проліковано із застосуванням дистанційної гамма-терапії 3592 хворих: 1416 в ДОКОД, 707 в МЛ №19, 1469 у Криворізькому міському онкодиспансері, що складає 196209 сеансів опромінення: рак грудної залози, прямої кишки, лімфогранулематоз, рак тіла та шийки матки, рак легені, гортані та шкіри. Ікс-терапію отримали 387 хворих (5027 сеансів) здебільшого з приводу раку шкіри; 19 пацієнтів отримали лікування непухлинних захворювань; 508 хворих — контактну гамма-терапію, найчастіше з приводу пухлин геніталій, прямої кишки, шкіри.

Серед ускладнень відзначені променеві епітеліти, цистити, ректити.

З використанням відкритих радіоактивних речовин проліковано 330 хворих на рак щитоподібної залози, 19 — передміхурової залози, 34 — з приводу метастазів у кістки та інше.

В радіоізотопних лабораторіях виконано 40029 досліджень. Це — сцинтиграфія та йодонакопичувальна функція щитоподібної залози, сканування кістяка, всього тіла, печінки, нирок, сім'яних залоз, лімфовузлів, яєчок, енцефалосцинтиграфія, м'язова мікроциркуляція.

Виконано близько 2000 функціональних досліджень.

З 1994 року і донині Дніпропетровський обласний клінічний онкологічний диспансер очолює лікар-гінеколог Ольга Іванівна Балашова. Головний позаштатний радіолог, а також завідувачка відділення променевої терапії — Тетяна Львівна Бердова.

Нині ДОКОД є базою Дніпропетровської державної медичної академії — кафедр онкології (зав. кафедри професор, д.м.н. І.М. Бондаренко) та радіології (зав. кафедри професор, д.м.н. М.І. Хворостенко).

Колектив диспансеру постійно впроваджує сучасні методики діагностики та лікування хворих зі злоякісними новоутворами, проводить наукові дослідження.

Науковці активно співпрацюють із фахівцями з інших регіонів. Серед співробітників є лікарі-онкологи, які відзначені урядовими нагородами.

Львівська область

Онкологічна служба Львівщини почала створюватися з 1944 року. Її організатором був професор Г.Ковтунович. У 1946 році було відкрито Львівський обласний онкологічний диспансер.

Першими його керівниками були В.Кельман, О.Розуменко, В.Крамчанінова. У 1954—1981 рр. незмінним головним лікарем диспансеру був Анатолій Іванович Сек. За його керівництва в 1965 р. було завершено будівництво нині діючого корпусу установи. У 1985 р. Львівський обласний онкологічний диспансер отримав статус клінічного. На його базі працює кафедра онкології та медичної радіології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, створена визначним ученим-онкологом проф. Анатолієм Івановичем Гнатишаком. З 1997 р. кафедру очолює професор Борис Тарасович Білінський.

У 1996 р. Наказом МОЗ України Львівський обласний клінічний онкологічний диспансер було реорганізовано у сучасний Львівський державний онкологічний регіональний лікувально-діагностичний центр (ЛДОРЛДЦ).

Його очолює головний лікар Ігор Васильович Ковальчук, онколог-хірург вищої кваліфікаційної категорії. Реконструкція з розширенням ЛДОРЛДЦ розпочата у 1990 році.

У 2002 році завершено будівництво першої черги нового хірургічного корпусу потужністю 85 ліжок. Відкриті відділення злоякісних захворювань шийки матки, пухлин голови та шиї, проктологічне.

У 2003 році завершено другу чергу онкологічного центру на 540 ліжок, у якому розгорнуто нові відділення: пухлинних захворювань м'яких тканин, пухлин опорно-рухового апарату, урологічне та ін.

Нині радіоонкологічна служба Львівської області представлена радіологічним та радіогінекологічним відділеннями ЛДОРЛДЦ; відділенням радіонуклідної діагностики та лікування ЛДОРЛДЦ; онкорадіологічним відділенням Червоноградської центральної міської лікарні з кабінетами дистанційної гамма-терапії та рентгенотерапії; рентгенотерапевтичним кабінетом Дрогобицької міської лікарні №3; лабораторією радіонуклідної діагностики Львівської обласної клінічної лікарні; лабораторією радіонуклідної діагностики Львівської комунальної міської клінічної лікарні №4 і ЛДОРЛДЦ.

Загальна кількість ліжок по медичних установах радіологічного профілю Львівської області складає 150 ліжок, із них: у радіологічних відділеннях Львівської ДОРЛДЦ — 130 ліжок, включаючи 8 «активних» для закритих джерел, та 8 «активних» — для відкритих джерел; в онкорадіологічному відділенні Червоноградської ЦМЛ — 20, включаючи 4 «активних» ліжка для закритих джерел.

Променева терапія в області проводиться за допомогою 11 апаратів променевої терапії, в тому числі 4 апаратів дистанційної гамма-терапії — АГАТ-РМ; АГАТ-С; АГАТ-Р1. У 2006 році в ЛДОРЛДЦ введено в експлуатацію апарат «Терагам-1», поточною активністю джерела Со-60 2,92Е14Бк (7884 Ки) на 04.03.06; 1 апарат внутріпорож-

нинної гамма-терапії — АГАТ-ВУ1; 6 апаратів напівглибокої та близькофокусної рентгенотерапії — РУМ-17(2); РУМ-7; РУМ-11; РУМ-21м (2).

Для проведення контактної гамма-терапії ручним методом використовуються гамма-аплікатори Со-60 в ЛДОРЛДЦ — 20, у ЦМЛ — 10 штук.

Радіонуклідні лабораторії оснащені таким обладнанням: Львівський ОЛДЦ — гамма-камерою ПСС-301Т («Тамара»); Львівська ОКЛ має сцинтикар, ренограф, гамма-лічильник «Гамма-12».

Для проведення лікування та діагностики використовують $^{89}\text{SrCl}$, ^{32}P , ^{131}I .

Клінічну дозиметрію в гамма-терапевтичних та рентгенотерапевтичних кабінетах проводять за допомогою клінічних дозиметрів типу 27012. Поточний радіаційний контроль стаціонарного захисту та рівнів опромінення на робочих місцях персоналу проводять дозиметрами СРП-68-01; ДРГ-05М1; ДКС-04; ДБГ-01М; ДРГ 3-04; ТЛД-400, ДРГЗ-04, радіометрами «Бета», МКС-01Р, УІМ-0П1, сигналізаторами СЗБ-04; СПСС-02, СЗР-03, вимірювачами УІМ-2-2, установками РЗБ-05.

Повірку радіометричної і дозиметричної апаратури щорічно проводить Дрогобицька філія Львівського регіонального Державного центру стандартизації, метрології та сертифікації. Медичний персонал категорії А на 100% охоплений індивідуальним дозиметричним контролем, який щоквартально проводиться в Центральній лабораторії радіаційної гігієни персоналу при Інституті медичної радіології ім. С.П. Григор'єва АМН України.

Кадри радіологічної служби представлено 19 лікарями променевими терапевтами та онкорадіологами, 3 інженерами-радіологами, 2 рентгенолаборантами, 3 техніками-дозиметристами та 63 медичними сестрами.

На жаль, штати відділення радіонуклідної діагностики та лікування ЛДОРЛДЦ не укомплектовано — замість 7 лікарів працюють тільки 2. Частина медичного персоналу потре-

бує підвищення кваліфікації.

Дистанційну гамма-терапію у звітному році надано 1851 хворому на 3 апаратах — АГАТ-РМ, АГАТ-С, а з червня 2006 року — «Терагам-1». У середньому виконується 240 укладень за робочий день.

Здебільшого це хворі на рак грудної залози — 355; рак геніталій: шийки матки — 302, тіла матки — 138; рак прямої кишки — 172; злоякісні пухлини головного та спинного мозку — 122; рак легень та бронхів — 88; рак гортані — 113.

Із застосуванням контактної гамма-терапії проліковано 485 пацієнтів, переважна частина — хворі на рак шийки (297) і тіла матки (156).

За останні 15–20 років практично не спостерігалось хворих з важкими післяпроменевими ускладненнями. Відзначаються променеві дерматити, епітеліти, променеві цистити та ректити.

Зафіксовано 3 хворих із сечовагінальними та 2 хворих з ректовагінальними нориццями.

Слід зазначити, що постійно поліпшується матеріально-технічна та діагностична база диспансеру. Проведено добудову радіологічного корпусу для двох нових апаратів діагностичної променевої терапії: для гамма-терапевтичного апарата «Терагам-1» та завершується підготовка приміщення для прискорювача. Закуплено нові рентгенологічний та мамографічний апарати, сучасний спіральний комп'ютерний томограф, відкрито ендоскопічний та бронхоскопічний кабінети.

Спеціалісти ЛДОРЛДЦ надають лікувально-консультативну допомогу онкологічним хворим усього західного регіону України (Волинська, Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська області), беруть участь у міжнародних програмах з клінічного випробування препаратів, співпрацюють із Вроцлавським торакальним центром (Польща) щодо вдосконалення лікування раку печінки та стравоходу.

*Микола Андрійович Добровольський —
головний лікар Одеського обласного
онкологічного диспансеру*

Радіоонкологічна служба в Одеській області існує вже понад 100 років. Перші громадські рентгенівські кабінети виникли в Одесі в 1902 році. З 1903 року в рентгенівських кабінетах при приватних лікарнях Зільберберга та Розенблата почали працювати кабінети глибокої рентгенотерапії для лікування хворих на рак. У 1931 році в Одесі був організований філіал Українського рентген-онкологічного інституту (Харків). Одеський онкологічний диспансер виник у 1948 році на базі обласної поліклініки, тоді в ньому було лише 50 ліжок. В 1959–1966 роках в Одесі будується новий лікувальний онкологічний диспансер на 240 ліжок з радіологічним корпусом.

З 1986 року онкослужбу області очолював досвідчений фахівець, організатор охорони здоров'я, Заслужений лікар України професор Вілен Васильович Степула. З 1987 року він очолював Одеський обласний онкологічний диспансер (ОООД). З 1998 року — професор і зав. кафедри онкології ОДМУ. Талановитий педагог, учений, висококваліфікований лікар, організатор, відомий громадський діяч,

який багаторазово обирався депутатом Одеської обласної ради, голова Одеського обласного протиракового товариства. За роки його керівництва диспансером у 1990 році відкрито 3 корпуси, а в 2001 р. ще частина нового корпусу на 120 місць, в тому числі відділення: маммографічне, голови та шиї, блок з лікування раку щитоподібної залози радіоактивними ізотопами. Вперше в Україні з 1993 року ООД забезпечує онкохворим з районів області безкоштовний проїзд на обстеження та лікування.

З 2000 року в диспансері гамма-камера ПКС 301-Т для ранньої діагностики онкозахворювань.

Нині славетні традиції підтримує головний лікар М. А. Добровольський.

На базі ООД розташоване відділення променевої терапії на 80 ліжок для хворих, що отримують дистанційну та внутріпорожнинну променеву терапію та 2 «активних» ліжка. У відділенні ПТ розташовані: блок дистанційної гамма-терапії — на 3 апарати АГАТ-Р, АГАТ-Р-1, «Терагам К-01»; блок внутріпорожнинної гамма-терапії на 2 апарати АГАТ-В, АГАТ-В3, ікс-терапевтичний кабінет на 1 апарат РУМ-21М, лабораторія радіонуклідної діагностики і терапії.

Для проведення поточного радіаційного контролю є в наявності в робочому стані дозиметрична апаратура: клінічний дозиметр 27012, ДРГ-05М, камера 70127, радіометри УІМ-2—2 (3 шт.), дозиметр-радіометр ДКС-96 БГ. Індивідуальний дозиметричний контроль персоналу проводить ЦЛРГ Інституту медичної радіології ім. С.П. Григор'єва АМНУ, Харків.

У одеському диспансері працюють 12 лікарів-радіологів, серед яких є лікар рентгенопометрист, 1 інженер-фізик, 2 інженери-радіологи та 1 інженер радіонуклідної лабораторії і 16 — спеціалісти середнього медичного персоналу.

Лікарі відділення володіють усіма сучасними методиками променевої терапії. Успіх променевого лікування залежить у першу чергу від точності підведення йонізуючого випромінювання до пухлини. Це здійснюється за допомогою комп'ютерної системи лікування Plan W 2000, якою оснащено відділення. Протягом

звітнього року дистанційну гамма-терапію отримали 2917 пацієнтів (що склало 83107 сеансів), серед яких здебільшого були хворі на рак грудної залози (969), рак шийки (325) та тіла матки (273), легень (284), сечового міхура (258), рак прямої кишки (163). У кабінеті рентгено-терапії проліковано 524 особи, серед яких переважали хворі на рак шкіри (483) та нижньої губи (41). Лабораторія радіонуклідної діагностики і терапії за 2005 рік одержала для діагностичних цілей 13 генераторів ^{99m}Tc .

Було обстежено 928 хворих, яким проведено сцинтиграфію кістяка (1470), щитоподібної залози (268), реносцинтиграфію (52).

В «активному блоці» проліковано 54 пацієнти — 52 з приводу раку щитоподібної залози.

Контактну гамма-терапію на апаратах АГАТ-В проведено 318 хворим, насамперед з приводу раку шийки (213) та тіла матки (88) хворих.

Відповідно до вимог основних санітарних правил — ОСПУ-2000, НРБУ-97 медичним працівникам проводили спеціальний медичний огляд у диспансерній радіологічній комісії.

За звітний період було обстежено 496 осіб зі списку належних до оглядів 686. Серед професіоналів обстежено 367 медичних працівників. За підсумками обстеження відсторонених від роботи у сфері дії іонізуючої радіації не було.

Лікарі диспансеру беруть активну участь у з'їздах і конференціях. Щорічно співробітники ООД та кафедри втілюють у практичну роботу понад 10 сучасних методик діагностики та лікування онкохворих.

Висока професійна підготовка співробітників Одеського обласного онкологічного диспансеру, застосування сучасних методик комплексного та комбінованого лікування, чуйне та уважне ставлення медичного персоналу до хворих дозволило значно поліпшити якість і тривалість життя онкологічних хворих у всій області.

Підготувала Г. В. Кулініч, зав. відділу наукової організації радіологічної допомоги населенню з групою захисту інтелектуальної власності ІМР ім. С.П. Григор'єва АМНУ